

Handelingskader afdracht: maandelijks of jaarlijks

In de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet (Wvbv) ligt vast dat gemeenten in de rol van derdebeslagene zelf afwegen of zij maandelijks of jaarlijks afdragen. Dat riep vragen op, bijvoorbeeld over de afwegingen die daarbij een rol spelen en hoe de afdracht zich verhoudt tot het maandelijks reserveren van vakantiegeld. Een [gerechtelijke uitspraak](#) in maart 2023 leidde tot [Kamervragen](#). De beantwoording daarvan maakt duidelijk hoe gemeenten de afdracht moeten uitvoeren.

Dit handelingskader ondersteunt gemeenten bij de keuze voor maandelijks of jaarlijkse afdracht, in combinatie met het reserveren of maandelijks uitbetalen van het vakantiegeld. In dit handelingskader beschrijven we de aanleiding, wat dit betekent voor gemeenten voor (lopende en nieuwe) beslagen en verrekeningen, en wat er van gemeenten wordt verwacht. De inhoud van dit handelingskader is en wordt voortdurend afgestemd met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

1. Wat is de aanleiding voor dit handelingskader?

Gemeenten hebben beleidsvrijheid om te bepalen of zij maandelijks of jaarlijks afdragen. Het belang van inwoners staat hierbij voorop. Een gerechtelijke uitspraak in maart 2023, en de beantwoording van de Kamervragen die vervolgens gesteld werden, geven antwoord op de vraag hoe gemeenten het belang van inwoners het beste kunnen dienen.

Uitspraak 23 maart 2023

Op 23 maart oordeelde de rechtbank over een beslag bij een bijstandsgerechtigde inwoner. De gemeente droeg in deze situatie maandelijks 5% af aan de beslaglegger. Daarnaast reserveerde de gemeente maandelijks 5% voor het jaarlijkse vakantiegeld. De rechtbank oordeelde in deze casus dat de gemeente met deze werkwijze buiten het wettelijke kader trad, omdat de inwoner niet maandelijks over de beslagvrije voet beschikte. Ook had deze inwoner te maken met hogere innings- en verdelingskosten dan bij jaarlijkse afdracht het geval geweest zou zijn.

Kamervragen 14 april 2023

Op 14 april stelde het lid Kat (D66) vragen aan de minister van Armoede, Participatie en Pensioenen over de berichten rond maandelijkse afdracht van beslag op bijstand. De VNG en andere partijen uit de keten voor derdenbeslag waren betrokken bij de beantwoording van deze Kamervragen. De Kamervragen zijn beantwoord en op 14 augustus 2023 gepubliceerd.

De VNG ondersteunt gemeenten bij het inrichten van de uitvoering conform deze uitspraak en de antwoorden op de Kamervragen.

2. Wat betekent dit nu voor gemeenten?

De uitspraak en de antwoorden op de Kamervragen maken het volgende duidelijk:

- De beslagvrije voet (95% van de toepasselijke bijstandsnorm inclusief vakantiegeld) moet op maandelijkse basis worden gerespecteerd. Bij maandelijkse afdracht in combinatie met maandelijks reserveren van vakantiegeld houdt de inwoner een inkomen over dat lager is dan de beslagvrije voet. Daarmee wordt het bestaansminimum op maandbasis niet geborgd.
- Gemeenten kunnen in de rol van derde-beslagene kiezen tussen:
 1. Jaarlijks afdragen + maandelijks vakantiegeld reserveren, of
 2. Maandelijks afdragen + maandelijks vakantiegeld uitbetalen
- Jaarlijks afdragen is voor de inwoner meestal het voordeligst en heeft de voorkeur. Gemeenten houden, conform de Memorie van Toelichting (kopje 3.8), wel de vrijheid om te kiezen voor maandelijks of jaarlijks afdragen.
- Een kostenafweging is niet primair de verantwoordelijkheid van gemeenten. Dat beslagleggers vaak maandelijks kosten rekenen, is wel reden om bij voorkeur voor jaarlijkse afdracht te kiezen. Inwoners worden hierdoor gegarandeerd in het bestaansminimum, en lossen zoveel mogelijk af.
- In specifieke situaties ligt maandelijks afdragen meer voor de hand. Voorbeelden hiervan zijn de afdracht aan het LBIO die ten goede komt aan de kinderalimentatie en de afdracht voor inwoners met een aanvullende uitkering of vrijgelaten extra inkomsten met vakantiegeld.

Deze conclusies zijn van toepassing op alle door gemeenten verstrekte uitkeringen, voor zover deze voor beslag vatbaar zijn.

2.1 Maandelijks afdragen en vakantiegeld reserveren: kan dat?

Gemeenten mogen zelf afwegen of zij maandelijks of jaarlijks vakantiegeld uitbetalen en of zij maandelijks of jaarlijks afdragen. Het op maandelijkse basis respecteren van de beslagvrije voet beperkt deze keuzevrijheid: maandelijks 5% afdragen in combinatie met 5% vakantiegeld reserveren brengt de inwoner onder het bestaansminimum. Daarmee treed je volgens de gerechtelijke uitspraak van 23 maart 2023 buiten het wettelijk kader van het beslag.

2.2 Wat zijn de mogelijkheden bij een volledige uitkering?

Afdragen kan op twee manieren:

1. Jaarlijks afdragen en hiertoe het vakantiegeld maandelijks reserveren, of
2. Maandelijks afdragen en het vakantiegeld maandelijks uitbetalen.

Uitgangspunt is dat de beslagvrije voet van 95% wordt geborgd. Daarbij heeft jaarlijks afdragen de voorkeur. Dit is voor de inwoner vaak het voordeligst, omdat de kosten bij maandelijkse afdracht vaak hoger liggen dan bij jaarlijkse afdracht.

Soms is jaarlijks afdragen niet wenselijk of mogelijk. Bijvoorbeeld bij een beslaglegging door het LBIO ten behoeve van kinderalimentatie. Maandelijkse afdracht is dan noodzakelijk, zodat ontvangende ouders kunnen voorzien in het onderhoud van hun kinderen. Inwoners worden in dit geval niet benadeeld door maandelijkse afdracht, omdat het LBIO geen maandelijkse innings- en verdelingskosten rekent. Dat geldt uitsluitend indien het LBIO de enige beslaglegger of coördinerend deurwaarder is. Zijn er meer beslagleggers? Dan is het mogelijk dat de coördinerend deurwaarder (CDW) wel maandelijkse innings- en verdelingskosten in rekening brengt. Dit neemt niet weg dat er maandelijks afgedragen moet worden.

Ook bij inkomen boven de bijstandsnorm (bijvoorbeeld in verband met inkomensvrijlating of studietoeslag) is jaarlijks afdragen niet mogelijk, omdat het vakantiegeld (5% van de norm) niet toereikend is.

BIJSTAND - BESLAGVRIJE VOET & AFDRACHT

UITGANGSPUNTEN	95% BVV	BESLAGVRIJE VOET RESPECTEREN ELKE MAAND MOET DE INWONER MINSTENS 95% VAN DE UITKERING ONTVANGEN	12 X PER JAAR AFDRACHT	VOORKEUR: JAARLIJKSE AFDRACHT OMDAT INNINGSEN EN VERDEEL- KOSTEN MOGELIJK HOGER ZIJN BIJ MAANDELIJKSE AFDRACHT
----------------	-------------------	--	----------------------------------	---

OPBOUW
UITKERING

REGULIERE UITKERING

VAKANTIEGELD

VOORKEURSOPTIE

95% BVV	12 X PER JAAR AFDRACHT	VAKANTIEGELD ELKE MAAND RESERVEREN	EN DIT 12 X PER JAAR AFDRAGEN
-------------------	----------------------------------	--	----------------------------------

ALTERNATIEVE OPTIE

95% BVV	12 X PER JAAR AFDRACHT	VAKANTIEGELD ELKE MAAND UITBETALEN	WAAROM AFWIJKEN? SPECIEFIEKE SITUATIES, ZOALS • LBIO-AFDRACHT • AANVULLENDE BIJSTAND • INKOMENS-VRIJLATING E.D. ZIE ANDERE TEKENING
-------------------	----------------------------------	--	--

2.3 Wat zijn de mogelijkheden bij aanvullende bijstand?

Bij aanvullende bijstand op ander inkomen waarover vakantiegeld ontvangen wordt, is de reservering van het vakantiegeld (5% van de aanvullende bijstand) onvoldoende om jaarlijks 5% van het totale netto-inkomen af te dragen. Bij aanvullende bijstand op inkomen met vakantiegeld is optie 1 daarom niet mogelijk en blijft optie 2 over. Dit betekent dat gemeenten voor deze groep

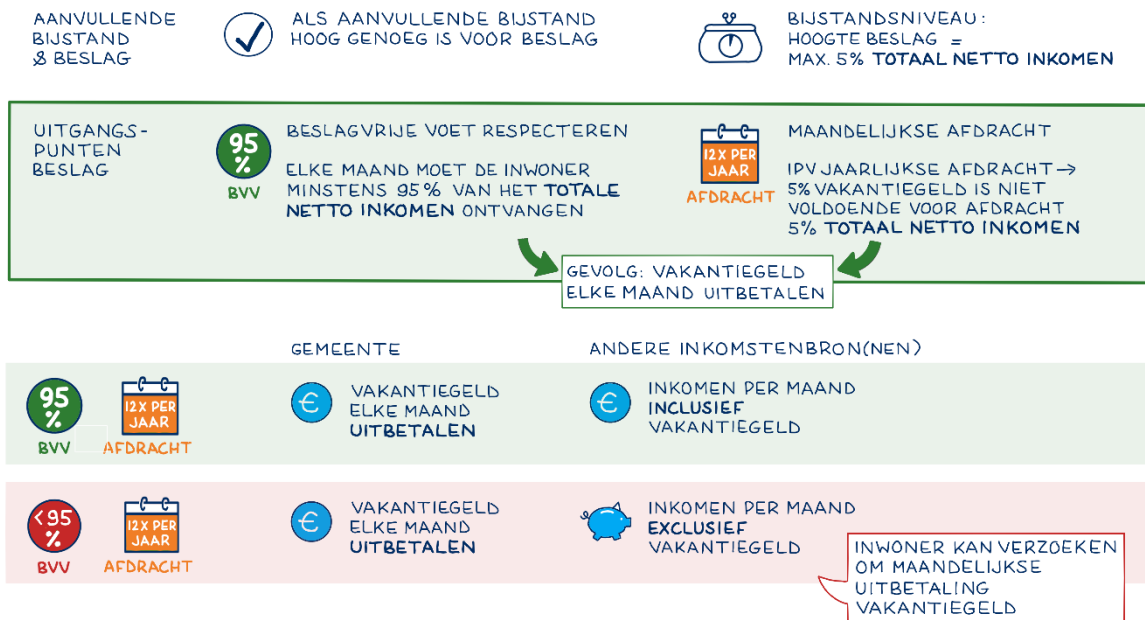
inwoners maandelijks 5% dienen af te dragen, in combinatie met maandelijks uitbetalen van vakantiegeld.

Of inwoners met deze werkwijze hun beslagvrije voet op maandelijkse basis ontvangen, verschilt per situatie:

- a. De inwoner heeft ander inkomen inclusief vakantiegeld + de gemeente betaalt het vakantiegeld maandelijks uit = de beslagvrije voet wordt gerespecteerd
- b. De inwoner heeft ander inkomen exclusief vakantiegeld + de gemeente betaalt het vakantiegeld maandelijks uit = de inwoner komt onder beslagvrije voet

Wil de inwoner toch maandelijks over de “volledige” beslagvrije voet beschikken? Dan zou de inwoner de andere inkomstverstrekker kunnen verzoeken om het vakantiegeld maandelijks uit te betalen. Het advies is om de inwoner hierover de informeren en eventueel de suggestie te doen dat de inwoner de werkgever of andere uitkeringsinstantie kan verzoeken het vakantiegeld ook maandelijks uit te betalen. Of de andere inkomensverstrekker gehoor geeft aan het verzoek tot maandelijkse uitbetaling van het vakantiegeld, is niet te garanderen. De werkgever of andere uitkeringsinstantie is dit niet altijd verplicht. Dit hangt in geval van inkomen uit arbeid van de inhoud van het (arbeids)contract af. Het is belangrijk inwoners hierop te wijzen.

AANVULLENDE BIJSTAND - BESLAGVRIJE VOET & AFDRACHT

2.3.1. Wat als het inkomen gedurende het jaar verandert of sterk wisselt?

Het is mogelijk, en in sommige gevallen wenselijk, gedurende het jaar over te stappen van de ene werkwijze naar de andere. Er zijn verschillende situaties denkbaar:

- Er wordt voor een inwoner maandelijks vakantiegeld gereserveerd, met de bedoeling dat jaarlijks aan de beslaglegger af te dragen. Halverwege het jaar gaat de inwoner inkomen uit arbeid ontvangen. Dit inkomen ligt onder de toepasselijke bijstandsnorm. De gemeente stapt over op maandelijks afdracht, en betaalt vanaf dat moment maandelijks het vakantiegeld aan de inwoner. Het reeds gereserveerde vakantiegeld kan -direct of op de reguliere betaaldatum- uitbetaald worden aan de beslaglegger.
- Er wordt voor een inwoner maandelijks vakantiegeld gereserveerd, met de bedoeling dat jaarlijks aan de beslaglegger af te dragen. Halverwege het jaar gaat de inwoner inkomen uit arbeid ontvangen. Dit inkomen is hoger dan de bijstandsnorm. Gevolg daarvan is dat de uitkering wordt beëindigd. De gemeente is dan niet langer de derde-beslagene en betaalt het gereserveerde geld uit aan de beslaglegger. Was eerder gekozen voor maandelijks afdracht in combinatie met het maandelijks uitbetalen van het vakantiegeld? Dan zijn de afdracht en de uitbetaling van het vakantiegeld al afgehandeld.
- De inwoner uit de vorige situatie raakt gedurende het jaar werkloos en vraagt opnieuw een uitkering aan. Is dit binnen 30 dagen, dan herleven het recht op uitkering en het beslag. Zit hier meer dan 30 dagen tussen, dan betreft het een nieuwe uitkering, die opnieuw moet worden toegewezen. De beslaglegger zal dan ook opnieuw beslag moeten leggen. De gemeente kan opnieuw een afweging maken tussen jaarlijks of maandelijks afdragen.
- De inwoner heeft een sterk wisselend inkomen, wat de ene maand voldoende, en de andere maand onvoldoende, ruimte voor afdracht biedt. Het is aan de beslaglegger om het inkomen te beslaan dat voldoende ruimte biedt voor de afdracht. Zie hiervoor ook het volgende punt.

2.3.2. Wat als de gemeente niet de derde-beslagene is?

Is de aanvullende bijstand onvoldoende om op maandelijks basis 5% van het totale inkomen af te dragen, dan wijkt de beslaglegger af van de standaard beslagvolgorde en beslaat het inkomen dat wel voldoende ruimte voor afdracht biedt. De gemeente is dan niet de derde-beslagene. Wel kan de inwoner de gemeente verzoeken het vakantiegeld maandelijks uit te betalen, om zo alsnog maandelijks over de beslagvrije voet te beschikken.

2.4 Wat wordt er nu verwacht van gemeenten?

Wanneer op dit moment nog maandelijks 5% wordt afgedragen en 5% vakantiegeld wordt gereserveerd, zijn er twee mogelijkheden om de werkwijze aan te passen:

1. U kiest voor jaarlijks afdragen en reserveert maandelijks het vakantiegeld.
2. U blijft maandelijks 5% afdragen, maar doet dat niet meer in combinatie met het maandelijks reserveren van het vakantiegeld. In plaats daarvan, betaalt u het vakantiegeld maandelijks uit.

Het is aan gemeenten om een zorgvuldige afweging te maken, rekening houdend met de mogelijke maandelijks innings- en verdeelkosten. Desgewenst kan de VNG hierbij ondersteunen.

Betrek bij deze keuze ook de leverancier van uw informatiesysteem: als u overstapt naar een andere manier van afdracht heeft dat mogelijk gevolgen voor de inrichting van het systeem. De meeste systemen kunnen zowel maandelijks als jaarlijks afdragen en het vakantiegeld maandelijks uitkeren of reserveren, maar dit vraagt soms aanpassingen in de instellingen van het systeem.

De diverse leveranciers hebben werkinstructies ontwikkeld om gemeenten te ondersteunen bij de inrichting van de afdracht.

2.4.1. Toekomstige beslagen

Het is belangrijk om inwoners die te maken krijgen met beslag goed te informeren. Bijvoorbeeld over de manier van afdragen, de uitbetaling of reservering van het vakantiegeld en de consequenties voor het inkomen.

2.4.2. Lopende beslagen

Ook bij lopende beslagen moet de beslagvrije voet maandelijks geborgd worden, en heeft jaarlijks afdragen de voorkeur. Gemeenten die eerder kozen voor maandelijks afdracht in combinatie met reserveren van vakantiegeld, moeten die werkwijze dus aanpassen. Het tot nu toe gereserveerde vakantiegeld kan direct worden uitbetaald aan de inwoner, met terugwerkende kracht vanaf de maand van beslaglegging. Ligt er bijvoorbeeld vanaf augustus beslag en wordt in oktober de werkwijze aangepast? Dan gaat het vakantiegeld vanaf augustus naar de inwoner. Het resterende tot nu toe opgebouwde vakantiegeld valt onder het beslag.

- Wanneer vanaf nu gekozen wordt voor jaarlijkse afdracht, ontvangt de beslaglegger bij het eerstvolgende afdrachtmoment het vakantiegeld vanaf het moment dat de nieuwe werkwijze werd gehanteerd. Tot het moment van wijzigen van de werkwijze heeft de beslaglegger al maandelijks 5% ontvangen. De inwoner ontvangt als het ware met terugwerkende kracht wat die in eerdere maanden tekort is gekomen (omdat de uitbetaling aan de inwoner maar 90% was). Het direct uitbetalen van het tot nu toe gereserveerde vakantiegeld, voorkomt ook dat er bij de volgende uitbetaling een deel naar de beslaglegger en een deel naar de inwoner moet.
- Wanneer vanaf nu gekozen wordt voor maandelijks afdracht in combinatie met maandelijks uitbetalen van het vakantiegeld, verandert er niets voor de beslaglegger: die ontvangt nog steeds maandelijks 5% van het totale netto inkomen. De inwoner ontvangt vanaf nu maandelijks het vakantiegeld, en ontvangt met terugwerkende kracht wat die in eerdere maanden tekort is gekomen (omdat de uitbetaling aan de inwoner maar 90% was).

In beide gevallen is terugwerkende kracht tot voor de laatste uitbetaling van het vakantiegeld niet nodig.

2.4.3. Verrekening (intern beslag)

Dit handelingskader is bedoeld voor situaties waarin gemeenten de derde-beslagene zijn. Ook bij verrekening dient de beslagvrije voet maandelijks geborgd te zijn, tenzij het om inkomensverrekening of een schending van de inlichtingenplicht in verband met een bestuurlijke boete gaat. Ook bij verrekening is de combinatie maandelijks verrekenen en maandelijks vakantiegeld reserveren dus niet mogelijk. Er is in deze situatie geen sprake van maandelijks innings- en verdeelkosten.

2.4.4. Inkomensvrijlating

De beslagvrije voet voor een inwoner met een bijstandsuitkering bedraagt altijd 95% van de bijstandsnorm. Hierbij wordt geen rekening gehouden met de inkomensvrijlating. Al het inkomen boven de beslagvrije voet valt onder de afloscapaciteit c.q. komt toe aan de beslagleggende partij, ten behoeve van de aflossing van schulden. De afdracht zal bij inkomensvrijlating dus meer dan 5% van de bijstandsnorm zijn. Het reserveren van het vakantiegeld om jaarlijks af te dragen volstaat in dat geval niet. Er moet daarom bij

inkomensvrijlating gekozen worden voor maandelijkse afdracht en maandelijkse uitbetaling van het vakantiegeld.

2.4.5. Waarom mogen gemeenten de afdracht niet maandelijks reserveren en het vakantiegeld uitbetalen?

Helaas is dit wettelijk gezien niet mogelijk: de uitkering is -als gevolg van artikel 45 lid 1 PW- maandelijks opeisbaar, en mag dus niet gereserveerd of uitgesteld betaald worden. Dit is anders dan bij het vakantiegeld; de maandelijkse aanspraak op vakantiegeld leidt niet tot een maandelijks opeisbare vordering. De gemeente heeft immers de beleidsvrijheid om ervoor te kiezen om het vakantiegeld ook jaarlijks uit te betalen. Dit in tegenstelling tot de uitkering.

Dat de maandelijkse uitkering (zonder VT) maandelijks opeisbaar is brengt met zich mee dat de afdracht over die maand ook aan die maand toegerekend dient te worden. Jaarlijkse afdracht van gereserveerde maandelijks opeisbare gelden is dus wettelijk niet toegestaan en leidt daarnaast tot een onwerkbaar situatie voor de beslaglegger.

Voorbeeld:

Er zijn 4 beslagleggers (waarvan een de coördinerend deurwaarder), allen concurrente vorderingen. De CDW heeft al twee jaar beslag liggen. In augustus komt daar een tweede beslaglegger bij, in december een derde, en in april de vierde. In mei ontvangt de CDW de jaarlijkse afdracht, die is opgebouwd uit 12 x 5% van de maandelijkse uitkering. De CDW zal dan per maand moeten terugrekenen wat er over die maand is afgedragen. Dat betekent ook: terugvinden wat t/m 1 juli de dan geldende norm was, wat de norm van juli t/m december was, en wat de norm van januari tot moment van uitbetalen was. Daarnaast moet de CDW bekijken wie er in die maand welk deel van de afdracht over die maand toekomt. Dus hij moet over juni tot augustus de bedragen zelf behouden. Over augustus tot december verdelen met de tweede beslaglegger. Vanaf december over 3 beslagleggers en vanaf april over 4. Dit is een onwerkbaar situatie.

Het verschil met optie 1 (het jaarlijks afdragen van het vakantiegeld) is, dat vakantiegeld niet maandelijks opeisbaar is. Dit hoeft dus ook niet toegerekend te worden aan een bepaalde maand. Dat kan daarom eenvoudig verdeeld worden over de beslagleggers van dat moment (het moment van afdragen), los van wanneer die beslagleggers beslag hebben gelegd.

2.4.6. Wat als de inwoner iets anders wil?

Slechts in zeer uitzonderlijke situaties is maandelijks afdragen in combinatie met maandelijks reserveren van vakantiegeld toegestaan. Dit is altijd op expliciet verzoek van de inwoner. Dergelijk maatwerk mag er nooit toe leiden dat de inwoner niet rond kan komen. Het is belangrijk de inwoner op de risico's te wijzen, en het vraagt om afstemming met de inwoner (en eventueel een professional, zoals een schuldhulpverlener, budgetconsulent, bewindvoerder of inkomensconsulent) en goede afspraken. Verandert de inwoner van gedachten? Dan moet deze uitzondering direct teruggedraaid worden. Een risico hierbij is dat de gemeente dit niet (op tijd) hoort en/of dat de inwoner andere stappen neemt. Het is dus, ook met het oog op bestaanszekerheid, van belang om hierover in contact te blijven met de inwoner.

2.4.7. Uitvoeringsscan lopende beslagen

De VNG voerde in augustus 2023 een uitvoeringsscan uit, om de consequenties voor gemeenten in kaart te brengen. Hieronder volgt een beknopte samenvatting van de uitkomsten van uitvoeringsscan om de consequenties voor gemeenten in kaart te brengen.

Uit de uitvoeringsscan blijkt dat gemeenten die nu nog (overwegend) maandelijks afdragen en maandelijks vakantiegeld reserveren, meerdere handelingen moeten verrichten om over te kunnen stappen naar een van de in dit handelingskader genoemde werkwijzen. Dit houdt onder andere in dat gemeenten moeten inventariseren om welke dossiers het gaat, vervolgens de wijze van afdracht in die dossiers moeten aanpassen en daarover moeten communiceren met betrokkenen (inwoners en beslagleggers).

Het overstappen naar een andere werkwijze dient zorgvuldig te gebeuren, waarbij concrete werkinstructies van de softwareleveranciers gewenst zijn. Gemeenten gaven aan dat het overstappen extra werkzaamheden met zich meebrengt, boven op de bestaande werkzaamheden, in een situatie waarbij er al onvoldoende mensen zijn om het werk uit te voeren. Daarnaast moeten deze medewerkers ook al uitvoering geven aan bijvoorbeeld de energietoeslag. Het is daarom van belang dat gemeenten de tijd krijgen voor het aanpassen van de werkwijze.

Als aandachtspunt kwam uit de uitvoeringsscan onder andere naar voren dat bij beslag verschillende situaties denkbaar zijn. In de praktijk kan het ook nog voorkomen dat er verschillende werkwijzen naast elkaar gaan bestaan (een deel van de dossiers op basis van jaarlijkse afdracht, en een deel van de dossiers op basis van maandelijks afdracht in combinatie met het uitkeren van vakantiegeld). Gemeenten gaven verder aan dat voor de uit te voeren werkzaamheden, naast de benodigde personele capaciteit, ook behoefte is aan een handelingskader, goede werkinstructies van de softwareleveranciers, informatie-updates naar betrokken partijen en formatbrieven.

Vragen

Heeft u naar aanleiding van dit handelingskader vragen, dan kunt u deze stellen per e-mail via schulden@vng.nl of telefonisch via 070 - 373 82 32. In de [Q&A Wet vereenvoudiging beslagvrije voet](#) is ook meer informatie te vinden.

NB. toekomstige ontwikkelingen kunnen impact hebben op dit handelingskader. De meest actuele versie is altijd beschikbaar op [deze pagina](#) onder 'afdracht: maandelijks of jaarlijks'. Gemeenten worden geïnformeerd over eventuele wijzigingen via onder andere de [Nieuwsbrief Schulden en het forum Armoede en Schulden](#).